

KAASAMISEL ESITATUD ARVAMUSTE TABEL

Käesolev dokument kajastab kaasamise käigus esitatud arvamusi ja märkusi, ning nendega arvestamist, Eesti seisukohtade koostamisel Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi eelnõu kohta direktiivide 2022/2464 (CSRD) ja 2024/1760 (CSDDD) rakendamise tähtaegade muutmiseks (COM(2025) 80 final) ja direktiivi eelnõu kohta direktiivide 2006/43, 2013/34, 2022/2464 ja 2024/1760 sisuliseks muutmiseks (COM(2025) 81 final)

Nr.	Ettepaneku/märkuse sisu	Arvestatud/ Mittearvestatud	Põhjendus
Eesti Advokatuur			
1.	Arvestades Ukrainas toimuvat sõda ja sellega kaasnevat mõjusid (sh sellega kaasnevat ilmselgelt vajadust panustada kõigil EL liikmesriikidel võimalikult palju riigikaitsele nii siseriiklikult kui Ukraina toetamiseks) on Omnibus I paketi idee tervikuna väga loogiline ja vajalik samm. Seda eriti arvestades viimase aja USA tegevusega kaasnevat täiendavat ebakindlust nii Ukraina toetamise jätkamise kui ka majanduslikust aspektist (sh tollimaksud ja üldine ebakindlus USA järgmiste sammude osas).	Teadmiseks võetud.	
2.	ESG põhiprintsiibid on tänapäevases äritegevuses loomulikud ja kindlasti ka vajalikud, kuid neid võib järgida ka vabatahtlikult ning jätkusuutlikule tegevusele orienteeritud ettevõtjad seda tegelikult ka teevad. Koostades näiteks kontsernide või ühingute siseseid eetika koodekseid, jätkusuutlikusse reegleid, kehtestades läbipaistavaid ja mittediskrimineerivaid palgasüsteeme, viies läbi vabatahtlikke sisekontrolle ja auditeid, analüüsides süstemaatiliselt ettevõtte kõige olulisemaid näitajaid jne. Tark ettevõtja kaardistab vabatahtlikult kõige suuremad riskid ning töötab välja nende maandamise plaanid sõltumata sellest, kas selleks seaduse tasandil kohustus tuleb või	Arvestatud.	

	mitte. See on osa igapäevasest jätkusuutlikust juhtimisest. Seda lihtsalt ei tehta nii suures mahus nagu kehtiv EL regulatsioon ette näeb ning ei kajastata eraldi raportina.		
3.	<p>Just liiga suur andmete kogumise, analüüsimise/mõõtmise ja raporteerimise maht on selles valdkonnas kehtiva EL regulatsiooni suurimaks probleemiks. Kehtiva regulatsiooni eesmärk ise on vaieldamatult õige, kuid on küsitav, kas ettevõtjatele niivõrd suure halduskoormuse panemine mitte ei lähe ise seatud eesmärgiga vastuollu ehk siis ei tööta tegelikult jätkusuutlikkuse põhimõttele vastu. Kui ettevõtja peab kulutama väga suure osa ressursist andmete kogumisele, mõõtmisele/hindamisele ja raportite koostamisele, jääb selle võrra vähem ressursi innovatsiooni, efektiivsuse tõstmisesse ja igapäevasesse põhitegevusse panustamiseks, ja see võib pikas perspektiivis jätkusuutlikkusele vägagi negatiivselt mõjuda. Seda enam, et kehtiv regulatsioon sisaldab palju nn kabinetis välja töötatud lahendusi, mis ei arvesta päris elu ning senini puuduvad ka piisavalt ühtsed ja selged juhised mõõtmise ja hindamise teostamiseks. Seega peavad küll suuremad ettevõtjad andmeid koguma, mõõtma ja raporteerima, kuid lõpptulemused ei pruugi tegelikult elus olla tegelikult võrreldavadki. Ebaselguse ja ebakindluse üle selles osas on kurnud kõik ESG praktikud ja audiitorid, kellega on olnud kokkupuudet.</p>	Arvestatud.	
4.	Kuivõrd Omnibus I paketi raames tehtud muudatusettepanekud, mis puudutavad CSDDD-d, on suunatud halduskoormuse vähendamisele, on need väga tervitatavad. Seda tänu tähtaegade edasilükkamisele, kohustatud isikute ringi vähendamise ja nõuete mahu vähendamisele. See annab ettevõtjatele rohkem aega regulatiivsete	Arvestatud.	

	nõuete täitmiseks ettevalmistamiseks (mh leidmaks sobivaid tehnilisi abivahendeid, palkamaks ESG spetsialiste, töötajate koolitamiseks jne). Samuti vähendab ettevõtjate halduslikku ning finantsilist koormust, mis omakorda avaldab positiivset mõju liikmesriikide ja Euroopa Liidu konkurentsivõimele, soodustades investeeringuid ja innovatsiooni, ja võimaldab rohkem panustada riigikaitse valdkondadesse.		
5.	<p>Omnibus I paketi raames tehtud CSDDD muudatused on täielikult kooskõlas ka Eestis oluliseks poliitiliseks eesmärgiks seatud nn ülereguleerimise vähendamise/vältimise ja ettevõtluskeskkonna lihtsustamise põhimõtetega, kuna need aitavad mh:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vähendada ettevõtjate regulatiivset ja finantsilist koormust ning jätta rohkem võimalusi oma äritegevuse arendamiseks. • Tagada, et regulatsioonide rakendamine oleks sujuvam, ühetaolisem ja eesmärgipärasem, mis toetab Eesti ettevõtlusmaastiku arengut. • Vähendada tarbetuid haldusprotsesse ja riigi halduskoormust, mis aitaksid tõsta Eesti kui investeerimissõbraliku riigi mainet. 	Teadmiseks võetud.	
6.	Kuigi direktiivi muudatused on positiivsed ja väga tervitatavad ning on mõistetav, et praeguses olukorras on Euroopale väga vajalik need võimalikult kiiresti kehtestada, ei tasuks siiski Omanibus I paketi kehtestamisega ESG valdkonna regulatiivnõuete ülevaatamist lõpetada. Samuti tasuks kaaluda, kas õiguskindluse ja-selguse mõttes ei oleks mõistlik tähtaegu planeeritust pikemalt edasi lükata. Seda eelkõige praeguse ebaselge olukorra tõttu, mille puhul ei saa välistada, et võib tegelikult juba nt aasta või poole	Arvestatud.	

	<p>aasta pärast selguda, et tegelikult oleks võinud tähtaegu rohkem edasi lükata (nt Ukraina sõja jätkudes, kui USA lõpetab Ukraina toetamise vms). Sellises olukorras ei ole lihtsalt eluliselt mahukate ESG raportite koostamine mõistlik koht ressursi kulutamiseks. Kui aga siis teha uus tähtaegade edasilükkamine, on piisavalt kohusetundlikud ettevõtjad tegelikult vähemalt osa tööst tõenäoliselt juba ära teinud ning pidev muudatuste tegemine teeb majanduskeskkonna ka põhjendamatult ebaselgeks. Seepärast tasuks kindlasti kaaluda koheselt pikemate tähtaegade seadmist.</p>		
7.	<p>Teiseks tasuks pärast kiireloomuliste muudatuste tegemist allesjäänud ettevõtjate kohustuste ja kogutavate andmete maht siiski veelkord üle vaadata. Lõpptulemus peaks olema võimalikult kompaktne ning keskenduma vaid iga ettevõtja spetsiifika arvestades kõige olulisemale. Andmete mõõtmine ja hindamine tuleks ülesse ehitada selliselt, et kogutavate andmete pinnalt tehtavad mõõtmised ja hinnangud oleksid eluliselt ka ühetaolised ehk siis viiksid tulemuseni, kus erinevate ettevõtjate lõpp-tulemused oleksid päriselt ka eluliselt võrreldavad. Praktikute sõnul see täna selliselt ei ole. Palju on nn halli ala, kus iga ettevõtja saab valida enda sobivama mõõtmise vahendi ja viisi, mistõttu eluliselt ei pruugi tegelikult lõpptulemused võrreldavad olla. Eeltoodu eeldab kindlasti lisaks nõuete mahu vähendamisele ka selgitavate juhendite koostamist, millest praegu praktikud puudust tunnevad. Kuivõrd eeltoodule kulub paratamatult aega, oleks seda enam mõistlikum tähtajad juba praegu pikemalt edasi lükata.</p>	Arvestatud.	

Nr.	Ettepaneku/märkuse sisu	Arvestatud/ Mittearvestatud	Põhjendus
Eesti Ametiühingute Kesklit			
8.	Oleme seisukohal, et nimetatud muudatused lähevad lihtsast halduskoormuse vähendamisest palju kaugemale, sest halduskoormuse vähendamine ei tohiks seadusi nõrgendada vaid peaks lihtsalt neid ühtlustama, et vabaneda tarbetust dubleerimisest ja paberimajandusest. Käesolevate muudatustega ei püüta leida tasakaalu hoolsuskohustuse täitmise ning ettevõtete vajaduse vahel tegutseda äritegevuses, mistõttu planeeritud muudatuste tulemusena väheneb töötingimuste kaitse ning inimõiguste rikkumise ja keskkonnakahju vältimine muutub raskemaks. Tahaplaanile jääb ettevõtete kohustus olla jätkusuutlik ning vastutada oma tegevuse kahjuliku mõju eest töötajatele ja keskkonnale.	Teadmiseks võetud.	Saab nõustuda, et lihtsustamine võiks tähendada eelkõige tarbetu koormuse ja nõuete dubleerimise vähendamist.
9.	Me toetame Euroopa Komisjoni püüdu vähendada ettevõtete halduskoormust, kuid oleme seisukohal, et halduskoormuse vähendamine ei tohi endaga kaasa tuua direktiivi eesmärkide saavutamata jäämist.		Vabariigi Valitsuse prioriteet on halduskoormuse ja bürokraatia vähendamine. CSDDD direktiivi eesmärkide saavutamine on Eesti jaoks olnud küsitav juba täna kehtiva teksti puhul. Lihtsustamisetpanekud ei sea ministeeriumi hinnangul direktiivide eesmärkide saavutamist kuidagi eriliselt ohtu, pigem jätab endiselt küsimuse, kas direktiivi sellisel kujul üldse tarvis on.

Nr.	Ettepaneku/märkuse sisu	Arvestatud/ Mittearvestatud	Põhjendus
Eesti Roheline Liikumine			
10.	Eesti Roheline Liikumine on seisukohal, et kuigi regulatsioonide lihtsustamisetpanekuid põhjendatakse läbi konkurentsivõime tõstmise vajaduse, oleks suurema osa muudatusettepanekute tegelik mõju järelevalve vähenemine ettevõtete tegevuse üle.	Teadmiseks võetud.	

	Lihtsustamine ei mõjuta konkurentsivõimet – see vaid kaitseb vastutustundetuid ettevõtteid inimõiguste rikkumistest, keskkonna kahjustamisest ja kliimamuutustega tegelemata jätmisest tulenevate tagajärgede eest.		
11.	<p>1) Täielikule ühtlustamisele kuuluvate nõuete ringi laiendamine</p> <p>Meie ettepanek on lükata Omnibus ettepanek CSDDD artikkel 4 osas tagasi ning pöörduda tagasi algselt sätestatu juurde. CSDDD on mõeldud juriidilise baastasemena, mille põhjal liikmesriigid võivad minna oma regulatsioonides kaugemale – Omnibus ettepanek seab aga lae, mis on madalam kehtivatest rahvusvahelistest standarditest nagu ÜRO äritegevuse ja inimõiguste juhtpõhimõtted (UNGP) ja OECD rahvusvaheliste ettevõtete juhis.</p> <p>Omnibus ettepanek tekitab riski, et standardiks saab "madalaim ühisnimetaja", mis viib sisulise rakendamise asemel vaid formaalse linnukeste märkimiseni.</p> <p>Kavandatav maksimaalne ühtlustamine vähendab nii ambitsioonikuse taset kui ka direktiivi tõhusust võrreldes sellega, mida mõned liikmesriigid oleksid iseseisvalt rakendanud. Maksimaalne ühtlustamine sunniks liikmesriike võtma omaks kõige leebemad reeglid, õõnestades juba kehtivaid seadusi, mis pakuvad riiklikul tasandil tugevamat kaitset, eriti sellistes valdkondades nagu keskkonnakaitse, tööõigused või tarbijakaitse.</p>	Mittearvestatud.	Ühtlustamisele kuuluvad nõuded puudutavad hoolsuskohustuse kõige kesksemaid nõudeid nagu kahjulike mõjude ja potentsiaalsete kahjulike mõjude kaardistamine, potentsiaalsete kahjulike mõjude ennetamine, kahjuliku mõju kõrvaldamine ning kaebuste esitamise kord. Kõikide ülejäänud nõuete puhul on liikmesriikidel võimalik minna rangemaks direktiivi sätetest.
12.	<p>2) Meie ettepanek on lükata tagasi ettepanek piirata riskide ja mõju hindamist üksnes otseste äripartneritega (CSDDD artikkel 8 (b)).</p> <p>Rahvusvahelised standardid suunavad ettevõtteid, kuidas hallata keerukaid ülemaailmseid</p>	Mittearvestatud.	Ettepaneku tagasilükkamine tähendaks, et Eesti asuks pooldama ettevõtte kohustust hinnata riske ja hoolsuskohustuse täitmist kõikide oma äripartnerite puhul, kes kuuluvad CSDDD järgselt defineeritud tegevuste ahelasse. Paljude tegevuste ahelas olevate äripartnerite suhtes on ettevõtjal praktikas äärmiselt keeruline hoolsuskohustuse täitmist ja riskikohti kontrollida, sest see eeldaks suures mahus info kogumist, selle

<p>väärtusahelaid läbi laialdase riskide kaardistamise ning mõjude prioritseerimise nende tõsiduse ja tõenäosuse alusel. CSDDD oli kooskõlas selle lähenemisega, mida paljud ettevõtted on juba üle kümne aasta rakendanud. Ettevõtete vastutus negatiivsete mõjude eest tuleneb seosest nende tegevuse, toodete ja teenustega kogu väärtusahela ulatuses, mitte mõju tuvastamise lihtsusest või lähedusest tarneahelas.</p> <p>Sarnast otseste äripartnerite piiranguga lähenemisviisi kasutab Saksamaa tarneahelate hoolsuskohustuse määrus (Lieferkettensorgfaltspflichtengesetz, LkSG) ning Saksa ekspertide kogemus on näidanud, et esimesele tasemele ja otsestele äripartneritele keskenduvad ettevõtted jätavad tähelepanute kõige tõsisemad riskid ja rikkumised sügavamal oma väärtusahelas.</p> <p>Näiteks uuring „Saksa ettevõtete hoolsuskohustuse seaduse (LkSG) hindamine tarneahelates: väikeettevõtjast kakaokasvataja perspektiiv“ toob välja, et LkSG keskendub ennekõike mõjutatud jaemüüjatele, šokolaaditootjate äriüksustele ja esimese taseme tarnijatele, kes asuvad peamiselt Euroopas. Kuna väikefarmeritest kakaokasvatajad ei ole enamasti Saksamaa šokolaaditootjate või jaemüüjate esimese taseme tarnijad nende ülesvoolu asuva positsiooni tõttu mitmetasandilises tarneahelas, ei kuulu nad proaktiivsesse riskijuhtimisse, mida tuleb igal aastal läbi viia.</p> <p>Piirates ettevõtete hindamiskohustust vaid esimese taseme äripartneritega, eirab ettepanek tõsiasja, et enamik inimõiguste rikkumisi ja keskkonnakahjusid ei toimu Euroopas, kus asuvad tavaliselt esimese taseme tarnijad, vaid tarneahela alguses.</p>		<p>hindamist ja seda kõike eeldusel, et äripartnerid oma andmeid jagavad (millest keeldumisel kohustuks ettevõtja nende suhtes meetmeid rakendada). Eesti on ka varasemalt olnud seisukohal, et äriühingute kohustus kontrollida kõikide oma väärtusahelas tegutsevate äriühingute tegelikku hoolsuskohustuse täitmist ning vastutada nende äriühingute kohustuste rikkumise eest ei ole proportsionaalne arvestades, et äriühingu reaalsed võimalused sisulise kontrolli läbiviimiseks terve ahela lõikes on piiratud.</p> <p>Kokkuvõttes ei ole veenev, et riskide ja hoolsuskohustuse täitmise hindamine kogu tegevuste ahela ulatuses võiks praktikas tõsiseltvõetavat mõju omada, sest ettevõtjatel ei ole lõpuni võimalik kõige vajaliku kohta oma äripartneritelt tõest infot saada ja selleks kuluv aeg ja ressurss ei ole proportsioonis kohustuse positiivse mõjuga.</p>
---	--	--

	<p>Järgnevad lahendused võiks piirata väärtusahelale riskipõhise lähenemise potentsiaalset kahju:</p> <p>a) uue artikkel 8 (5) kustutamine</p> <p>b) järk-järgulise ülemineku toomine uude artiklisse 8 (5): <i>5. Member States shall ensure that, for the purposes of the mapping provided for in paragraph 2 point (a) in the first three years of application companies do next seek to obtain information from direct business partners with fewer than 500 employees that exceeds the information specified in the standards for voluntary use referred to in Article 29a of Directive 2013/34/EU. By way of derogation to the foregoing sub-paragraph, where additional information is necessary for the purposes of the mapping provided for in paragraph 2, point (a), in light of indications of likely adverse impacts or because the standards do not cover relevant impacts, and cannot reasonably be obtained by other means, the company may seek such information from that business partner.</i></p> <p>c) kõrge riskiga sektorite erandi sisse toomine uue artikkel 8 (5) puhul: <i>5. Member States shall ensure that, for the purposes of the mapping provided for in paragraph 2 point (a) companies do next seek to obtain information from direct business partners with fewer than 500 employees that exceeds the information specified in the standards for voluntary use referred to in Article 29a of Directive 2013/34/EU. Companies from the following sectors (take EFRAG high risk sectors list according to NACE codes) shall be excluded from this limitation.</i></p>		
--	---	--	--

13.	<p>3) Meie ettepanek on säilitada kohustus rakendada kahjuliku tegevusega äripartneri suhtes nn viimase abinõuna ärisuhte peatamise meetet (CSDDD artikkel 10 (6) ja 11 (7)).</p> <p>Lubades ettevõtetel peatada üksnes lepingud kõrge riskiga tarnijatega, saavad nad jätkata riskantseid ärisuhteid ilma vastutust võtmata.</p> <p>Ärisuhte lõpetamine on viimane abinõu, kuid kui pikaajalised inimõiguste rikkumised ja keskkonnakahjud püsivad hoolimata püüdlustest sellele tähelepanu juhtida, on see nii vajalik kui ka soovitatav lahendus. UNGP ning OECD suunised sätestavad selged hoolsuskohustuse nõuded, rõhutades, et sellistes suhetes jätkamine tähendab jätkuvat kaasosalust rikkumistes. Ärisuhte peatamine toimib vastutusmehhanismina, tugevdab ettevõtte usaldusväärsust ja toetab ülemaailmset liikumist eetilise äritegevuse suunas.</p> <p>UNGP põhimõte 13 ja OECD suunised nõuavad, et ettevõtted väldiksid inimõiguste rikkumiste põhjustamist või neile kaasaaitamist ning võtaksid kasutusele meetmeid, kui nad on oma ärisuhete kaudu rikkumistega seotud. Kui ettevõtte ei suuda olukorda parandada või ei oma piisavat mõjuvõimu äripartneri (nt tarnija, alltöövõtja või partneri) üle, on suhte lõpetamine õigustatud ja vajalik samm kahju jätkumise vältimiseks.</p> <p>UNGP põhimõte 19 sätestab, et ettevõtted peaksid kasutama oma mõjuvõimu riskide leevendamiseks. Kui mõjuvõim on ebapiisav ja seda ei ole võimalik suurendada, peavad nad suhte vastutustundlikult lõpetama, mitte jääma kaasosalisteks.</p> <p>OECD suunised (II peatükk, lõige 12) tunnistavad, et äritegevuse lõpetamine on vajalik, kui ettevõtte ei</p>	Mittearvestatud.	<p>Ärisuhte peatamise meede on direktiivis alles. Sõnastusest on eemaldatud otsene kohustus ärisuhte lõpetada, kuid ettevõtetel ei ole takistust seda vajadusel siiski teha.</p>
-----	--	------------------	--

	<p>suuda tõsiseid inimõiguste või keskkonnanariske ennetada või leevendada viisil, mis vastab vastutustundliku ettevõtluse põhimõtetele.</p> <p>Meie ettepanek on ärisuhte lõpetamise kohustuse eemaldamise asemel tagada, et täpsemad sätted tugineksid põhjendustele 50 ja 57, et selgitada olukordi kus on vähene tõenäosus edu saavutada, näiteks riigi poolt kehtestatud sunnitöö kontekstis, relvakonflikti või autoritaarse režiimi olukorras. Selle määratlemiseks võib juhiseid võtta OHCHR-ilt.</p>		
14.	<p>4) „Huvirühmade“ mõiste lihtsustamine (CSDDD artikkel 3 (1))</p> <p>Mõjutatud osapoolte ja nende seaduslike esindajate kaasamine on tõhusa hoolsuskohustuse tagamiseks ülioluline. UNGP ja OECD suunised rõhutavad, et huvirühmade kaasamine on hoolsuskohustuse protsessi keskne osa. Aktiivne huvirühmade konsultatsioon aitab ettevõtetel paremini tuvastada inimõiguste rikkumisi ja rakendada sobivaid meetmeid probleemide lahendamiseks.</p> <p>Kuigi CSDDD ei ole täielikult kooskõlas rahvusvaheliste standarditega, mis nõuavad ettevõtetelt sisulist osapoolte kaasamist kogu hoolsuskohustuse protsessi vältel, sätestas see osapoolte kaasamise olulistes hoolsuskohustuse etappides, sealhulgas ärisuhte lõpetamise ja järelevalve ajal. Omnibus ettepaneku tulemusel pole kohustust konsulteerida ametiühingute, töötajate või kogukonna esindajatega ärisuhte lõpetamise korral, mis eirab tõsiseid majanduslikke ja sotsiaalseid tagajärgi, sealhulgas massilise koondamise ja elatusvahendite kaotuse mõju kogukondades.</p>	Mittearvestatud.	Ebaselge ulatusega määratlustest tekkivate vaidluste ärahoidmine on oluline kõigi osapoolte halduskoormuse ohjamiseks ja riigi õigussüsteemile langeva koormuse ärahoidmiseks. Huvigruppide mõiste määratlemine nende isikute ja ühendustega, keda ettevõtte tegevus otseselt puudutab, võimaldab kõikidel osapooltel paremini ühetaoliselt mõista kaasamist vajavate isikute ringi.

	<p>Osapoolte kaasamine igas hoolsuskohustuse protsessi etapis oleks kõige tõhusam lähenemine, suurendades tõenäosust, et ettevõtted suudavad tuvastada riske, vältida kahju ja rakendada tõhusamaid kaitsemeetmeid.</p> <p>Kuna CSDDD ei teinud selget vahet mõjutatud osapoolte ja teiste osapoolte vahel, jäi oht, et otseselt mõjutatud isikute kaasamist ei pruugita prioritseerida, nagu on nõutud artiklis 13. Selle riski maandamiseks võib olla kasulik lisada määratlus „asjakohane”, näiteks lõigu 65 viite all. Samas on oluline panna tähele, et kui asjakohasuse määratlemine jääb ettevõtete endi ülesandeks, võib see vähendada sätte tõhusust.</p> <p>Soovitame aktsepteerida sõna „asjakohane“ lisamist ainult tingimusel, et asjakohasust hinnatakse CSDDD lõigu 65 valguses, mis rõhutab, et tähendusrikas huvirühmade kaasamine peaks andma põhjalikku teavet, võimaldama pidevat dialoogi ja toimuma relevantsetel tasanditel. Samuti on vajalik kõrvaldada kaasamise takistused, kaitsta osapooli kättemaksu eest ja arvestada haavatavate rühmade vajadustega, sealhulgas põlisrahvaste ja inimõiguste kaitsjatega, nagu on tunnustatud ÜRO deklaratsioonides.</p> <p>Soovitame lükata tagasi edasised muudatused artiklis ja naasta algse teksti juurde, mis kohustab kaasama huvirühmasid ka äritegevuse lõpetamise ja järelevalve etappidel.</p>		
15.	<p>5) Soovitame jätta hoolsuskohustuse täitmise hindamise ning protsesside uuendamise sageduse iga-aastaseks (CSDDD artikkel 15)</p> <p>Hoolsuskohustuse protsesside iga-aastane järelevalve on oluline, et tagada ettevõtete</p>	Mittearvestatud.	<p>Toetame ettevõtete halduskoormuse vähendamist pikendades regulaarse hindamise sagedust ettevõtte tegevuses ja tarneahelates inimõiguste ja keskkonnamõjuriskide tuvastamiseks, vältimiseks ja lahendamiseks. Järjepidava hindamise nõuet äriühingutel ei kaotata, vaid regulaarse hindamise vahemikku pikendatakse.</p>

	<p>tegevuses ja tarneahelates inimõiguste ja keskkonnamiskide tuvastamine, vältimine ja lahendamine järjepidevalt. Regulaarne ülevaatus aitab ettevõtetel jääda vastutavaks, kohaneda uute riskidega ja ajapikku oma strateegiaid täiustada, mis omakorda viib inimõiguste ja keskkonnakaitse parema taseme ja pideva arenguni äritegevuses.</p> <p>Lubades ettevõtetel oma hoolsuskohustuse protsessi üle vaadata iga viie aasta tagant, saavad nad vahepealsel ajal ka teadlikult jätkata riskantseid tegevusi ja ärisuhteid ilma vastutust võtmata.</p> <p>Ka OECD ja UNGPS suuniste järgi on hoolsuskohustus pidev protsess, mida peab regulaarselt üle vaatama, et peegeldada muutuvaid olusid.</p> <p>Valik põhjused, miks iga-aastane ülevaatus meie hinnangul oluline on:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Pideva arengu ja kohanemise tagamine – äritegevus, tarneahelad ja risk keskkonnale muutuvad ajas. Iga-aastane ülevaatus võimaldab ettevõtetel oma hoolsuskohustuse strateegiad ümber hinnata ning uute riskidega kohaneda. 2. Vastutuse ja läbipaistvuse suurendamine – regulaarne aruandlus hoolsuskohustuse protsesside kohta tagab, et ettevõtte on vastutavad huvirühmade, sealhulgas investorite, regulaatorite ja mõjutatud kogukondade ees. 3. Huvirühmade usalduse ja kaasamise võimendamine – tihe monitoorimine ehitab usaldust töötajate, kogukondade ja 		<p>Jätkuvalt peavad ettevõtted täitma hoolsuskohustuse nõudeid ning samuti viima läbi hindamise varem, kui tegevuses toimuvad olulised muutused. Seega ettevõtte ei ole vahepealsel perioodil vabastatud hoolsuskohustuse nõuete täitmisest, vaid põhjalikuma hoolsuskohustuse täitmise hindamise ja protsesside uuendamise sagedust on pikendatud. Samas see ei tähenda, et ettevõtte ei või teha sagedamini regulaarset hindamist.</p>
--	--	--	--

	<p>kodanikuühendustega ning võimaldab pidada sisukat ja mitmepoolselt kasulikku dialoogi osapoolte vahel.</p> <p>4. Uute riskide märkamine ja kohanemine – iga-aastased ülevaated aitavad ettevõtetel märgata uusi riske, sh nt sunnitöö kasutamine, metsade üleraie või ebaetiliste ärivõtete kasutamine, enne kui need kasvavad juriidiliseks või mainekriisiks.</p>		
16.	<p>6) Oleme tungivalt vastu ettpanekule kaotada kohustus täita kliimamuutuste leevendamise üleminekukava</p> <p>Ettepanek kaotada kohustus rakendada kliimamuutuste üleminekukavasid kaotaks kavade sisulise tõhususe ja muudaks need pelgalt bürokratlikuks rohepesuks. See ettepanek tuli nafta- ja gaasitööstuse poolt ning ei olnud Komisjoni alges Omnibus ettepanekus, mis näitab selgelt, et tegu on suurettevõtete lobiga, mis kahjustab märkimisväärselt Euroopa kliimaneutraalsuse saavutamise plaani.</p> <p>Jõustamiskohustuseta on suur risk, et ettevõtete kliimakohustused muutuvad tühjadeks lubadusteks, mitte konkreetseteks sammudeks süsinikuneutraalsuse suunas. See on ohtlik lünk, mis võimaldab ettevõtetel näida välja nõuetele vastavad, ilma et nad heitkoguste vähendamisel tegelikult pingutusi teeksid või edu saavutaksid.</p> <p>Juhime tähelepanu, et lisandus „<i>including implementing actions</i>” uuendatud sõnastuses Artikkel 1 (1) punktis (c) „(c) the obligation for companies to adopt a transition plan for climate change mitigation, including implementing actions</p>	Teadmiseks võetud.	<p>Pooldame seisukohta, et kliimakava koostamine ja esitamine peaks olema ettevõtetele täielikult vabatahtlik (see on ka riigi valitsuse seisukoht), isegi juhul, kui vastavat Euroopa Liidu direktiivi tervikuna ei muudeta samas suunas. Sellel seisukohal on mitu olulist ja sisulist argumenti.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ettevõtted peavad juba praegu järgima mitmeid siduvaid Euroopa Liidu ja siseriiklikke kliima- ja keskkonnanõudeid, näiteks heitkogustega kauplemise süsteemi (HKS), energiatõhususe regulatsioone, parima võimaliku tehnoloogia nõudeid ning teisi keskkonnanõudeid õigusakte. Kohustusliku kliimakava lisamine nendele juba olemasolevatele nõuetele kujutaks endast sisuliselt topeltreguleerimist, mis suurendaks ettevõtete halduskoormust ja tekitaks õigusselgusetust. - Kui ettevõtte soovib siiski avalikult väita, et tema tegevus aitab kaasa kliimamuutuste leevendamisele või on kooskõlas Pariisi kliimaleppe 1,5 kraadi eesmärgiga, peab ta suutma seda usaldusväärselt tõendada. Selline tõendamine peaks toimuma juba olemasoleva kestlikkusaruandluse raames. See tagaks aruandluse kooskõla ja väldiks dubleerimist erinevate dokumentide vahel. - Kliimakava vabatahtlikkus ei tähenda selle tähtsuse vähenemist, vaid võimaldab suunata ressursse sinna, kus need on kõige olulisemad ja mõju kõige suurem. Ettevõtted, kes soovivad näidata oma kliimavastutust ja strateegilist panust

	<p><i>which aim to ensure, through best efforts, compatibility of the business model and of the strategy of the company with the transition to a sustainable economy and with the limiting of global warming to 1,5 oC in line with the Paris Agreement.</i>’ ei tähenda kohustust neid tegevusi läbi viia, vaid pelgalt kirjeldada tegevusi oma üleminekukavas.</p> <p>Lisaks raskendab üleminekukavade täitmiskohustuse puudumine reguleerivate asutuste ja huvirühmade jaoks ettevõtete tegevusetuse vaidlustamist kliimaeesmärkide täitmisel.</p> <p>CSDDD oli oluline algatus kliimakohustuste ja -eesmärkide seadmisel süsinikumahuka tööstuse jaoks, mis on sedavõrd olulisem, kuna kõik tööstusettevõtete poolsed vabatahtlikud sellesuunalised algatused on järjepidevalt viimasel aastakümnel läbi kukkunud. On ääretult oluline, et lisaks riikidele ja üksikisikutele oleks ka ettevõtetel kohustus oma tegevustega jääda planetaarsete piiride sisse ning pürgida kliimanetraalsuse saavutamise poole.</p>		<p>kliimaeesmärkide saavutamisse, saavad kliimakava kaudu oma tegevusi esile tuua ja neid investoritele, partneritele ning avalikkusele kommunikeerida. See loob väärtust ja tõstab usaldusväärsust, ilma et kõiki ettevõtteid võrdselt koormataks.</p>
17.	<p>7) Ettepanek eemaldada rikkumiste eest määratavate rahaliste karistuste 5%-line ülemmäär (CSDDD artikkel 27 (4)).</p> <p>Leiame, et selleks, et direktiiv oleks tõhus, peab sellel olema piisavalt tõkestav toime, mida saab saavutada ainult sobilike sanktsioonidega.</p> <p>Soovitame tagasi lükata ettepaneku eemaldada rahaline karistus rikkumiste eest ning pöörduda tagasi algteksti juurde, mis sätestab artiklis 27(4) maksimaalse rahalise karistuse vähemalt tasemele 5% ettevõtte globaalsest netokäibest.</p>	Mittearvestatud.	<p>Tegemist ei ole rahalise karistuse ülemmääraga, vaid maksimaalse karistumäära alampiiriga. Eesti ei poolda rahaliste karistuste maksimaalse määra alampiiri (5% ettevõtte ülemaailmsest käibest) kaotamist direktiivi tekstist. Konkreetse määra asendamine Euroopa Komisjoni nn karistuse mõistmise juhistega (mille sisu ei ole praegu teada) jätab ebaselgeks, kuidas direktiivi nõuetekohaselt Eesti õigusse üle võtta ja see loob soodsa pinnase rikkumismenetluseks. Eesti ei poolda ka karistusõiguse killustamist ja karistuse mõistmise põhimõtete hägustamist, mida EL-tasandi karistuse mõistmise juhis paratamatult kaasa tooks. Vt lähemalt VV seisukohtade seletuskirja p 5.11.</p>

18.	<p>8) Soovitame tungivalt mitte eemaldada EL tasandi tsiviilvastutuse eriregulatsiooni (CSDDD artikkel 29).</p> <p>Leiame, et ühtlustatud tsiviilvastutuse regulatsioon on vajalik, kuna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ühtlustatud tsiviilvastutus kogu ELis tagab, et ohvrite kahju saab hüvitatud ning ettevõtted vastutusele võetud, kui nad ei täida hoolsuskohustust ning põhjustavad oma tegevusega kahju; • See aitab liikmesriikidel täita nende rahvusvahelisi inimõigustealaseid kohustusi; • See on oluline jõustamismehhanism: CSDDD ilma ühtlustatud tsiviilvastutusega kogu ELis ohustab tõsiselt direktiivi tõhusust; • Ühtlustatud tsiviilvastutuse regulatsiooni puudumine tekitab õiguslikku ebakindlust nii ohvrite kui ka ettevõtete jaoks. Varasemad kohtuvaidlused näitavad, et riiklikud tsiviilvastutuse režiimid on ebapiisavad ja puudulikud, et võtta ettevõtteid vastutusele inimõiguste rikkumiste ja keskkonnakahjude eest, mis toimuvad nende kontserni tegevuses ja väärtusahelates. Lisaks erinevad praegused hoolsuskohustuse kohta käivad õigusraamistikud liikmesriikides oluliselt oma lähenemises tsiviilvastutusele. Artikli 29(1) kustutamine tooks kaasa erinevad riiklikud vastutuse korrad ning selline killustatus moonutaks ettevõtete vahelist 	Mittearvestatud.	<p>Ühtlustatud tsiviilvastutuse regulatsioon ei ole vajalik, kuna kõikides EL liikmesriikides on tsiviilõiguslik vastutus reguleeritud. Lisaks on tsiviilõigusliku vastutusega jätkuvalt seotud murekoht, et direktiivi lisade põhjal hoolsuskohustuse sisustamine on ebaselge, pole teada, kuidas saab selle põhjal ettevõtetele selgeid ja arusaadavate piiridega kohustusi kehtestada. Ebaselge sisuga kohustuse rikkumist on keeruline tuvastada ja selle eest tsiviilõiguslikku vastutust rakendada on eriti problemaatiline.</p> <p>Eesti pooldab tsiviilvastutuse eriregulatsiooni eemaldamist, sest esiteks, seda ei ole liikmesriikide endi õiguse tõttu tarvis ja teiseks, ebaselge sisuga hoolsuskohustusele tsiviilvastutuse rakendamist Eesti ei poolda.</p>
-----	---	------------------	---

	<p>konkurentsi siseturul, kuna ettevõtted ei alluks kogu ELis samale vastutuskorrale.</p> <p>Kuna enamik CSDDD alla kuuluvaid juhtumeid käsitlevad tõenäoliselt väljaspool ELi toimunud kahju, ei saaks ühtlustatud tsiviilvastutuse korrata ohvrid tugineda liikmesriikide õigusele hoolsuskohustuse, tsiviilvastutuse ja õiguskaitse kättesaadavuse osas. Selle asemel kohaldataks kahju toimumise riigi õigust, riskiga, et see võib olla juhtumi asjaolude jaoks ebapiisav, sest välisriigi õiguses puuduvad hoolsuskohustuse standardid või tsiviilvastutuse režiim, mis adekvaatselt käsitleks inimõiguste rikkumisi ettevõtete tegevuses.</p>		
--	--	--	--

Nr.	Ettepaneku/märkuse sisu	Arvestatud/ Mittearvestatud	Põhjendus
Eesti Kaubandus-Tööstuskoda			
19.	Kaubanduskoja hinnangul kaasneb ettevõtjatele kestlikkusalasel hoolsuskohustuse direktiivi rakendamisega ebamõistlikult suur koormus ja kulude kasv, kusjuures osasid kohustusi on ettevõtjatel äärmiselt keeruline kui mitte võimatu täita. Seetõttu peame väga positiivseks, et Euroopa Komisjon on tulnud välja ettepanekutega muuta direktiivi, et vähendada ettevõtjate koormust.	Teadmiseks võetud.	
20.	Kaubanduskoja esimene eelistus on see, et direktiivist tulenevate kestlikkusalasel hoolsuskohustuste täitmine oleks ettevõtjate jaoks vabatahtlik. Kui ettevõtja näeb nende kohustuste täitmisel positiivset mõju või tema koostööpartnerid, kliendid, tarnijad näevad sellest positiivset kasu, siis võiks ettevõtjal olla võimalus vabatahtlikult kestlikkusalasel hoolsuskohustusi täita ning sellest ka teistele osapooltele ja	Arvestatud.	

	<p>avalikkusele teada anda. Kui ettevõtja ega teised osapooled ei pea vajalikuks, et ettevõtja täidab direktiivis sätestatud hoolsuskohustusi, siis ei peaks sundima ettevõtjat lisanduvaid kohustusi täitma. Seega teeme ettepaneku lisada Eesti seisukohtadesse põhimõte, et direktiivist tulenevate kestlikkusalaste hoolsuskohustuste täitmine võiks olla sõltumata ettevõtja suurusest vabatahtlik.</p>		
21.	<p>3. Kui direktiivist tulenevate kohustuste vabatahtlikuks muutmine ei leia liikmesriikide hulgas toetust, siis toetame mitmeid Euroopa Komisjoni muudatusettepanekuid.</p> <p>a. Toetame Euroopa Komisjoni ettepanekut lükata edasi direktiivi siseriiklikku õigusesse ülevõtmise tähtaega. Kuigi Euroopa Komisjon pakub välja, et tähtaega võiks edasi lükata ühe aasta võrra ja sellega seoses ka järkjärgulist rakendamist ettevõtjatele, siis Kaubanduskoja hinnangul võiks tähtaega edasi lükata vähemalt kahe aasta võrra. See on vajalik olukorras, kus Euroopa Komisjon ei suuda õigeaegselt välja töötada asjakohaseid juhiseid. Leiame, et Komisjoni juhised peaksid olema ettevõtjatele ja liikmesriikidele avalikult kättesaadavad vähemalt kolm aastat enne seda, kui ettevõtjad peavad hakkama direktiivist tulenevaid kohustusi täitma.</p> <p>b. Kaubanduskoda peab positiivseks Euroopa Komisjoni muudatusettepanekut, mille kohaselt hoolsuskohustuse raames seatav kohustus hinnata põhjalikult oma äripartnerite protsesside potentsiaalseid riske piirdub üksnes tegevuste ahelasse kuuluvate otseste äripartneritega. Praegune nõue, et ettevõtja peab hindama kõiki tegevusahelasse jäävaid ettevõtjaid ehk nii otseseid kui ka kaudseid äripartnereid, on ettevõtjate jaoks äärmiselt koormav ja ebamõistlik ning praktikas ka raskesti teostatav.</p> <p>c. Toetame muudatusettepanekut piirata info hulka, mida hoolsuskohustusega ettevõtjal on õigus</p>	<p>Teadmiseks võetud/arvestatud.</p>	

	<p>oma äripartneritelt kahjulike mõjude kaardistamise käigus küsida. See aitab vähendada halduskoormust eelkõige nende ettevõtjate jaoks, kes direktiivi kohaselt ei pea täitma hoolsuskohustusi, aga kellelt nõuab äripartner sellist teavet.</p> <p>d. Meie hinnangul on mõistlik Euroopa Komisjoni ettepanek eemaldada direktiivist ettevõtja kohustus rakendada kahjuliku tegevusega äripartneri suhtes nn viimase abinõuna ärisuhte peatamise meetet. Nõustume, et selle nõude kaotamine vähendab halduskoormust olukorras, kus on teada, et äripartner maandab lõpuks oma kahjuliku mõju.</p> <p>e. Kaubanduskoda toetab ka huvirühmade mõiste kitsendamist selliselt, et selle alla lähevad edaspidi üksnes töötajad, nende esindajad ja isikud ning kogukonnad, kelle huve või õigusi ettevõtja tegevus otseselt rikub. Toetame ka muudatust, et ettevõtjad peavad kaasama üksnes need huvigrupid, kes on konkreetses etapis asjakohased ehk edaspidi puuduks kohustus kaasata igal ajal kõikmõeldavaid huvigruppe.</p> <p>f. Nõustume, et ettevõtjate koormust aitab vähendada ka muudatusettepanek, mille kohaselt muutub hoolsuskohustuse täitmise hindamise ning protsesside uuendamise sagedus iga-aastasest kohustusest iga viie aasta tagant täidetavaks kohustuseks.</p> <p>g. Peame positiivseks muudatusettepanekut, jätta direktiivist välja ettevõtja kohustus täita kliimamuutuste leevendamise üleminekukava.</p> <p>h. Toetame ettepanekut jätta direktiivist välja punkt, mille kohaselt kohustub Euroopa Komisjon enne juulit 2026 esitama aruande vajaduse kohta kehtestada täiendavad hoolsuskohustuse nõuded finantsettevõtjatele.</p>		
22.			

Nr.	Ettepaneku/märkuse sisu	Arvestatud/ Mittearvestatud	Põhjendus
Ravimi Hulgimüüjate Keskliit			
23.	Toetame kindlasti algatust pikendada direktiivide rakendusaja algust nende ettevõtete suhtes, kelle puhul CSRD direktiivi kohaldumine ei ole veel alanud ning kõigi CSDDD direktiivi kohaldamisalasse kuuluvate ettevõtete suhtes.	Arvestatud.	
24.	<p>Peame kindlasti oluliseks ka CSRD ja CSDDD direktiivide nõuete sisulist läbivaatamist ning minimaalselt nende tõsist kärpimist ja kindlasti vähemalt teatud osades ka neist loobumist.</p> <p>Mõistame, et ka selles osas on Euroopa Komisjoni seatud aja- ja menetlusraam küllaltki kitsas. Samas on ka komisjon ise märkinud, et CSRD ja CSDDD direktiivide rakendamise edasilükkamisega tekib sisunõuete hindamiseks ja kohandamiseks rohkem ajalist ruumi. Seepärast tundub mõistlik, et nende osas Eesti ja teiste riikide seisukohtade kujundamisel jääb ka rohkem aega ettevõtlusorganisatsioonidele konkreetsete muudatusettepanekute kohta enda seisukohtade kujundamiseks ning vajadusel täiendavate ettepanekute esitamiseks. Kindlasti ei soovi me näha algatuse pidurdumist, kuid näeme, siinkohal väärrib sisuline töö tegemist ja selleks vajaliku aja võtmist.</p> <p>Kuna praegusel juhul on ka CSDDD direktiivi sisumuutuste kohta arvamuse andmise tähtaeg juba 17.3.2025, siis saame üldistavalt kinnitada, et kindlasti on tegemist algatustega õiges suunas ning ERHL neid toetab. Täpsemate hinnangute ja kommentaaride andmiseks konkreetsete muudatuste kohta ning tegeliku kindluse saamiseks selles, et neist muudatustest ka piisab, vajame siiski rohkem aega.</p>	Teadmiseks võetud.	

Nr.	Ettepaneku/märkuse sisu	Arvestatud/ Mittearvestatud	Põhjendus
Eesti Tööandjate Keskliit			
25.	Direktiivi rakendamise edasilükkamine on igal juhul oluline ja vajalik. CSDDD sisu lihtsustamine on vaieldamatult tervitatav, sest selles toodud nõuded ja nende rakendamise ulatus muutmata kujul on igale ettevõttele tohutu koormus ja isegi siis ei ole kindel, et kogu tarneahel saab nõuetekohaselt kaetud.	Arvestatud.	
26.	Töenäoliselt kõige suurema mõjuga ongi CSDDD puhul tarneahela hindamise sageduse lõdvendamine ning tarneahela määratlemine nõ. Tier I e. esmaste tarnijatega, võimaldades laiema ringi tarnijad sellest välja jätta, kui riskianalüüs tegelikke või potentsiaalseid mõjusid laiemas väärtusahelas ei näita. Sellele vaatamata on CSDDD nõue arvestada võimaliku mõjuga erinevatele huvigruppidele kogu väärtusahela ulatuses juhul, kui avastatakse reaalne või potentsiaalne kahjulik mõju, sh. “üksikisikutele või kogukondadele, kes on mõjutatud äripartnerite tootmisüksuste ümbruses tekkivast saastest” või “põlisrahvaste õigusele maa-, metsa- või veeressursside kasutamiseks, mida mõjutab otseselt äripartneri tegevus konkreetses geograafilises asukohas” (Lisa 2 Algatus nr. 81 lk. 18). Sellise nõude täitmine keerukate tarneahelate puhul, kus toote (tihti koost, milles on mitmete erinevate tarnijate poolt toodetud kompnendid hõlmates väga erinevaid piirkondi üle maailma) lõpptarbija ei pruugi olla teadlik kõikide tootes esinevate komponentide tootmise protsessidest erakordselt koormav ja äärmuslikul juhul teostamatu, kuid mille eiramine võib tuua ettevõttele sanktsioonid. Näitena võib siin tuua	Teadmiseks võetud.	

	<p>akud ja elektriseadmed laiemalt ning nende toomisel kasutatavad elemendid nagu liitium, koobalt, nikkel jne. Tõenäoliselt realiseeruvad kõik eelpooltoodud mõjud nende elementide kaevanduspiirkondades või töötlemistehaste ümbruses, mis tähendab, et akude või elektriseadmete kasutajaettevõtte peab veenduma, et CSDDD nõuded on selles konkreetses asukohas täidetud, vastasel juhul on oht, et ettevõtte suhtes rakendatakse sanktsioone vastavalt CSDDD's kirjeldatud võimalustele?</p>		
27.	<p>Samas rõhutatakse siiski (lk. 19 esimene lõik), et hoolsuskohustus CSDDD mõistes laieneb siiski ainult esmase ringi tarnijatele (Tier I supplier), v.a. juhul kui esineb usaldusväärne info, et laiemas tarneahelas esineb kahjulikke mõjusid. Oleme seisukohal, et sellise väite tõendamiseks või ümberlükkamiseks on igal juhul vajalikud täpsed juhised ja kriteeriumid, mis lubavad objektiivselt hinnata, kas selline mõju laiemas tarneahelas on tõendatud ning vajab seetõttu ettevõtte täiendavat hinnangut konkreetsele olukorrale ja vajadusel täiendavaid samme ettevõtte poolt.</p> <p>Huvigruppide määratlemine ainult asjakohaste huvigruppidega on positiivne areng, kuid kindlasti on siinkohal oluline defineerida "asjakohane" võimalikult täpselt, et vältida võimalikke eriarvamusi audiitoritega ja subjektiivseid hinnanguid. Hoolsuskohustuse täitmisega seotud meetmete asjakohasuse ja tõhususe hindamise perioodi pikendamine 1-lt aastalt 5-le on kahtlemata positiivne areng ja oluline protsessi lihtsustus. Samas soovime rõhutada, et sarnaselt muudele riskihindamise protsessidele võiks olla otstarbekas siduda vastava hindamise teostamise vajadus näiteks oluliste muutustega ettevõtte tarneahelas või ettevõtte enda tegevuses, mis ei pruugi olla perioodilised (tõenäoliselt seotud EK</p>	Arvestatud.	

	poolt lubatud juhiste ja praktikate väljaandmisega vastavalt muudetud CSDDD art. 19(3)).		
28.	Me ei saa toetada sanktsioonide kehtestamist CSDDD nõuete rikkumine korral (art. 27(4)), mille maksimum suurus võib olla kuni 5% ettevõtte kogukäibest, arvestades eelkõige seda, et rikkumise tuvastamise aluseks võivad olla subjektiivsed hinnangud negatiivse mõju ulatuse määratlemisel või mõjude vähendamiseks rakendatud meetmete adekvaatsuse hindamisel. Sellise sanktsiooni rakendamine ei saa tugineda kvalitatiivsetel kriteeriumitel, mille täitmise või mittetäitmise üle on võimalik otsustada subjektiivse hinnangu alusel.	Arvestatud.	

Nr.	Ettepaneku/märkuse sisu	Arvestatud/ Mittearvestatud	Põhjendus
Kliimaministeerium			
29.	<p>1. Kliimamuutuse leevendamise üleminekukava rakendamise kohustuse kaotamine CSDDD.</p> <p>Ettepanek: Kliimaministeeriumi ettepanek on teha äriühingute kestlikkuselase hoolduskohustuse direktiivis (CSDDD) kliimamuutuste leevendamise üleminekukava vastu võtmise ja rakendamise nõue mõlemad vabatahtlikuks. Samuti teeme ettepaneku läbivalt ühtlustada kliimamuutuste leevendamise üleminekukava sisulised nõuded kui ka avalikustamise nõuded kestlikkusaruandluses ja äriühingute hoolduskohustuse direktiivis. Täiendavalt soovime, et jätkuvalt töötaks Euroopa Komisjon välja ühtsed reeglid üleminekukava koostamiseks, sest see annab võimaluse</p>	Arvestatud.	

	<p>vabatahtlikult üleminekukava ühtsetel alustel vastu võtta ja rakendada.</p> <p>Selgitus:</p> <p>Euroopa Komisjoni lihtsustamise ettepanek on CSDDD kohaselt kliimamuutuste leevendamise rakenduskava ainult vastu võtta, kuid kaotatakse ära kohustus täita. See tekitab hetkel küsitavuse, kui ettevõtte ei ole kohustus täita sätestatud meetmeid, et kavas seatud eesmärgid saavutada ning saavutamise tulemuslikkust hinnata, siis mis reaalne kasu on ettevõttele üleminekukava vastu võtmisest. Sellisel juhul kaotaks üleminekukavad sisulise tõhususe. Samuti kestlikkusaruandluse standardites (ESRS E1-1) on kliimamuutuste leevendamise üleminekukava avalikustamise nõue, mille kohaselt peavad ettevõtted ka lisama selgituse edusammude kohta üleminekukava rakendamisel. Siit tekib vastuolu, kui CSDDD üleminekukava rakendama ei kohusta, aga CSRD avalikustamisel rakendamisel ülevaadet küsib. Kuna Omnibus I osas on toodud välja, et ka suurettevõtete kestlikkusalasid standardid (ESRS) lähevad muutmisele, siis on oluline, et nii kliimamuutuste leevendamise üleminekukava sisulised nõuded kui ka avalikustamise nõuded oleksid ühtlustatud nii CSRD kui CSDDD. Näeme laiemalt vajadust CSDDD ja CSRD, sh kestlikkusaruandluse standardite (ESRS) omavahelisel harmoniseerimisel, st kui CSDDD muutub üleminekukava vabatahtlikuks, siis peaks olema ka kestlikkusaruandluses kliimamuutuste leevendamise üleminekukava avalikustamise nõue vabatahtlik. Ainult üleminekukava koostamine, vastuvõtmine ja avalikustamine on täiendav koormus ettevõtete jaoks. Seega näeme rakendamisel olulist rolli nii ettevõtete enda äristrateegiate kestlikumaks muutumisel kui ka ettevõtete panustamisel kliimaeesmärkide</p>		
--	---	--	--

	<p>täitmisesse. Hetkel rakendub kohustus üksikutele ettevõtetele Eestis, kuid näeme, et vabatahtlikuna annab see eelise ettevõtetele ning seetõttu võiks üleminekukava koostamise ja rakendamise võimalus jääda vabatahtlikuks, kuid ühtsed alused tuleks luua Euroopa üleselt.</p>		
30.	<p>2. Üldine tagasiside lihtsustamise muudatustele</p> <p><u>Ettepanek:</u> Toetame ettevõtete aruandluskohustusega seotud administratiivse koormuse vähendamise ettepanekuid, näeme vajadust laiemalt Euroopa tasandil aruandluskohustuste ühtlustamiseks ning CSDDD ja CSRD lihtsustamine peaks olema ühtlustatud ning üksteist toetav.</p> <p><u>Selgitus:</u> Nii CSDDD kliimamuutuste leevendamise üleminekukava nõuded kui ka väärtusahel peaks olema kooskõlas ja samadel alustel kestlikkusaruandlusega. Eesti on ka varasemalt olnud seisukohal, et äriühingute kohustus kontrollida kõikide oma väärtusahelas tegutsevate äriühingute tegelikku hoolsuskohustuse täitmist ning vastutada nende äriühingute kohustuste rikkumise eest ei ole proportsionaalne arvestades, et äriühingu reaalsed võimalused sisulise kontrolli läbiviimiseks terve ahela lõikes on piiratud. Seega lihtsustused on praeguses olukorras Eesti ettevõtetele vajalikud, kuid see ei tähenda, et ettevõtte, kellel on võimalus saavad oma väärtusahelat juhtida laiemas ulatuses ning seda ka avalikustada. Kui CSDDD muudatuse eesmärk on leevendada ja kohustus on hinnata ainult väärtusahela otseste äripartneritega seotud riske, siis CSRD näeb omakorda ette, et aruande koostamiseks tuleb hinnata väärtusahela üleselt. Siin rõhutame jällegi vajadust ühtlustada või teha selgemaks väärtusahelat puudutav osa, sest</p>	Mittearvestatud/teadmiseks võetud.	CSDDD ja CSRD kohustuste olemus on erinev, esimene seab sisulise hoolsuskohustuse, teine sellest aruandmise kohustuse. Need ei dubleeri üksteist, vaid CSRD aruandega antakse aru CSDDD sisulisest täitmisest.

	erinevad lähenemised tekitavad ettevõtetes segadust ning rakendamisel keerukust.		
31.			

Nr.	Ettepaneku/märkuse sisu	Arvestatud/ Mittearvestatud	Põhjendus
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium			
32.	<p>1. Ettevõtjate kohustus hinnata otseseid äripartnereid dubleerib CSRD nõudeid</p> <p>Ka CSRD seab kohustuseks ettevõtjatel hinnata oma väärtusahela ja tarneahela partnereid, sh veenduda, et kaitsitud oleks inimõigused jm töötajatega seotud õigused, mille kohta on eraldi standard S2 Väärtusahela töötajad. Kuna CSDDD seab samad nõuded ja piirid äripartnerite hindamiseks, mis juba on CSRD's, siis on ebaselge, millist lisandväärtust CSDDD rakendamine pakub. Lähtudes once only põhimõtte kohaselt peaksid ettevõtted ühte andmekomplekti esitama ainult ühe korra ning dubleerivat regulatsiooni ei ole tarvis.</p>	Mittearvestatud.	CSDDD ja CSRD kohustuste olemus on erinev, esimene seab sisulise hoolsuskohustuse, teine sellest aruandmise kohustuse. Need ei dubleeri üksteist, vaid CSRD aruandega antakse aru CSDDD sisulisest täitmisest.
33.	<p>2. Ettevõtjate võimekus hinnata otseseid äripartnereid ja saada sellekohaseid andmed on madal</p> <p>Hetkel ei ole teada, et ettevõtjatel oleks andmepõhiseid lahendusi väärtusahela andmete kontrollimiseks, mistõttu tuleks näiteks teostada paikvaatlusi jm. Väärtusahela andmete kogumine ja kontrollimine on ka suurettevõtetele väljakutse ning sageli peavad ettevõtted lähtuma avalikult kättesaadavatest materjalidest, nagu näiteks tarnijate kodulehed (näiteks 13.03.2025 EL nõukogu parema õigusloome ehk Better Regulation töögrupis tõi Business Europe esindaja välja, et kuna väärtusahelad on globaalsed, on ka suurtel</p>	Arvestatud/teadmiseks võetud.	

	<p>ettevõtjatel aruandluse esitamine keeruline ja tarnijatel tekib võimalus oma positsiooni kuritarvitada ning EL ettevõtjaid survestada (teades, et mingit infot on neil kindlasti vaja)). Kuid see praktika ei vasta majanduskabinetis kokkulepitule, mille kohaselt tuleb aruandluses kasutada andmepõhiseid lahendusi ja täielikult üle minna andmepõhisele aruandlusele. Usaldusväärsed andmed on paremini kätte saadavad nendest riikidest, kus töötajate õigused on paremini tagatud. Riikide puhul, kus inimõiguste rikkumine võib olla probleem, on ka usaldusväärsete andmete kätte saamine erakordselt keeruline.</p>		
34.	<p>3. Majanduslikud ja administratiivsed kulud on ebamõistlikult suured</p> <p>CSDDD rakendamine Eestis nõuab nii ettevõtetelt kui ka riigiasutustelt ressursse, sealhulgas uute aruandlussüsteemide loomist. Kui arvestada, et Eesti ettevõtete arv, keda regulatsioon puudutab, on väga väike ning et juba kehtiv CSRD täidab suures osas samu eesmärke, ei ole CSDDD rakendamine põhjendatud.</p> <p>Meie ettepanek on tõsiselt analüüsida, mis lisandväärtust CSDDD rakendamine pakub ja kas ettevõtjatel on võimalik nõudeid täita andmepõhiselt. Esmapilgul tundub, et mitme ettepaneku tegelik kasu on pigem küsitav. Samuti ei lahene Eestile olulisemad murekohad plaanitud ideedega. Seega oleme avatud täiendavatele lihtsustamisvõimalustele, mis võiksid minna ka kaugemale komisjoni esitatud ettepanekutest. Samuti peame väga oluliseks pidevat dialoogi ettevõtjatega ning andmete koosvõime ära kasutamist, et lihtsustada info kogumist ning seeläbi vähendada ettevõtete koormust paremini. Leiame, et aruandluse puhul tuleb lähtuda andmete ühekordse küsimise põhimõttest, tagades et andmeid on võimalik taas- ja riskasutada.</p>	Arvestatud.	

	Võrreldes juba rakenduva CSRD'ga on meie hinnangul lisandväärtus väike ning võiksime soovitada ka CSDDD't loobuda.		
35.			

Nr.	Ettepaneku/märkuse sisu	Arvestatud/ Mittearvestatud	Põhjendus
Regionaal- ja Põllumajandusministeerium			
36.	<p>Leiame, et halduskoormust vähendavate muudatuste tegemine regulatsioonides on oluline. Oleme tutvunud ettevõtete kestlikkuselase hoolsuskohustuse direktiivi (CSDDD) muudatusettepanekutega ning peame neid asjakohasteks ja eesmärgipärasteks. Ettepanekud vastavad hetke vajadustele vähendada halduskoormust, millele on oma veebruarikuises ühispöördumises viidanud ka Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda ja Eesti Kaupmeeste Liit.</p> <p>Toetame Omnibus I paketiga tehtud ettepanekut aruandluskohustuse edasilükkamise kohta. Ettevõtete jaoks on aruandluse nõuded keerulised ja laiaulatuslikud, mistõttu vajavad ettevõtjad rohkem aega, et nõudeid täielikult mõista ja rakendada. Lisaaeg võimaldab ühtlasi välja töötada tõhusama aruandlussüsteemi.</p>	Teadmiseks võetud.	